

Riksantikvarens høringssvar - Endringer i energimerkeforskriften for bygninger

Innledningsvis vil vi informere om at Riksantikvaren ikke mottok denne høringen gjennom vårt postsystem. Vi ba derfor om og fikk innvilget en ukes utsettelse på høringsfristen, som opprinnelig var satt til 4. oktober. Vi ber om at høringer på energifeltets område sendes oss i fremtiden.

Riksantikvaren er positiv til energioppgradering av eksisterende bygninger. Eksisterende bygninger er viktige ressurser i et klimaperspektiv, men representerer også ofte viktige kulturelle verdier. Godt vedlikehold og bruk av materialer med lang holdbarhet bidrar til å redusere behovet for hyppig utskiftning av bygningsdeler.

For historiske bygninger er det sjelden mulig å oppnå de høyeste energikarakterene etter dagens energimerkeordning. Dette henger blant annet sammen med at tiltakene som kreves ofte er så omfattende at de går på kompromiss med de historiske og arkitektoniske verdiene som skal tas vare på. Det er likevel fullt mulig å gjennomføre effektive tiltak tilpasset den enkelte bygningen, og vi ser at med dagens energimerkeordning får historiske bygg ofte en dårligere energikarakter enn reell energibruk skulle tilsi.

Det er viktig å merke seg at det finnes unntaksbestemmelser for verneverdig bebyggelse både i EUs bygningsenergidirektiv og i den norske energimerkeforskriften. Disse bestemmelsene erkjenner at det kan være utfordrende å oppnå de høyeste energistandardene i eldre, verneverdige bygg uten å kompromittere deres historiske og arkitektoniske verdier. Det er viktig med gode unntaksbestemmelser for å sikre kulturhistoriske verdier, men det er også viktig at det legges til rette for at tilpassede energieffektiviseringstiltak kan og bør gjennomføres i historiske bygninger. Det vil være en fordel dersom energimerkeforskriften i større grad belønner denne typen tiltak.

1. Ramme med hovedinnhold/oppsummering av uttalelsen i punkter

Riksantikvaren er positiv til endringsforslagene i energimerkeordningen som er lagt frem av departementet. Vi finner det særlig positivt at endringen gjør energimerkeordningen mer relevant for eksisterende bygg. Samtidig skulle vi gjerne sett ytterligere insentiver som stimulerer til oppgradering av eksisterende bygningsmasse fremfor nybygg. Det er store utslipp ved oppføring av nybygg, som ofte overgår utslipp fra eksisterende bygg i et livsløpsperspektiv. Det er derfor et stort potensial i både å minimere utslipp og i å avlaste kraftnettet ved oppgradering av den eksisterende bygningsmassen.

Bygningsenergidirektivet (artikkel 9) fastslår at nasjonale tiltak skal sikre at minst 55% av reduksjonen i gjennomsnittlig primærenergibruk oppnås gjennom renovering av de 42% dårligst presterende boligbyggene. For å oppnå dette mener vi at energimerkeordningen i større grad burde differensiere mellom krav til nybygg og eksisterende bygg, der det

også burde være et ønske om å overstige minimumskravet på 55% ved å oppnå en høyere renoveringsrate.

2. Generell omtale av helhetsbildet

Riksantikvarens overordnede vurdering:

Riksantikvaren stiller seg positiv til forslag om innføring av primærenergifaktor, da dette vil bidra til at eksisterende og verneverdige bygg lettere kan oppnå en høyere energikarakter, som har vist seg utfordrende med dagens ordning. Dette er viktig for å sikre bruksverdien til eksisterende bygninger, både med og uten verneverdier. Primærenergifaktor kan virke som et insentiv som særlig belønner eksisterende bygg, der behovet for oppvarming også er størst.

Riksantikvaren er positiv til de foreslåtte endringene i karakterskalaen, der dette vil skape en tydeligere retning mot å oppnå målene frem mot 2050, og bidra til å vurdere hvilke bygg som har høyest prioritet. Slik vil også energimerkeordningen i større grad samsvare med revidert versjon av bygningsenergidirektivet fra 2024. Dette vil også kunne bidra til å intensivere mindre energieffektiviseringstiltak til eksisterende bygningsmasse, som samlet kan gi en heldig gevinst. For historiske bygninger er det viktig at tilpassede energioppgraderingstiltak gir utslag på energimerket.

Riksantikvaren er positiv til å videreføre ordningen om fratrekk fra energiproduksjon innenfor systemgrensen. Vi ser på det som positivt at ordningen stimulerer til lokal kraftproduksjon. Lokal kraftproduksjon kan kompensere for energibruk i drift der energieffektiviseringstiltakene som skal til for å oppnå høyeste karakter ikke er gjennomførbare på grunn av vernehensyn og/eller teknisk utforming.

3. Høringsinnspill

Riksantikvarens merknader

Riksantikvaren har imidlertid noen merknader og innspill til høringsutkastet:

a. Ulik vektning av primærenergifaktor for eksisterende og nybygg

Riksantikvaren ser et ytterligere behov for å stimulere til oppgradering og energieffektiviseringstiltak i eksisterende bygg fremfor nybygg. Departementet skriver i høringsnotatet om en bekymring rundt at "*Dersom primærenergifaktorene for biobrensel og fjernvarme settes for lavt, kan dette dempe insentivet til å gjennomføre energieffektiviseringstiltak*". Riksantikvaren forstår bekymringen, men som departementet selv påpeker, vil ikke energitilgiftene bli lavere selv om vektingen av primærenergifaktoren blir lavere. Insentivene for å gjennomføre tiltak som øker bruksverdien og reduserer utgiftene vil dermed ikke forsvinne.

For å oppmuntre til oppgradering og bruk av eksisterende bygninger, kan det være fordelaktig å benytte ulik vektingsfaktor for nybygg og eksisterende bygg. Vi foreslår

derfor at departementet vurderer en ordning med vektingsfaktor for fjernvarme på 0,6 for eksisterende bygg. Dette kan også gjøres ved en trinnvis fordeling med utgangspunkt i byggeår, for at ordningen ikke skal motvirke ytterligere energisparingstiltak der det er mulig. For nybygg stiller vi oss bak forslaget om vektingsfaktor på 0,8. Vi ønsker også at departementet vurderer om en differensiering mellom ny- og eksisterende bygg kan innføres for foreslått vektingsfaktor på biobrensel og vedfyring.

b. Riksantikvaren etterspør krav til målt energiforbruk for alle bygg

Vi erkjenner behovet for å vurdere bygg på likt grunnlag gjennom en standardisert metode. Samtidig bør det stilles krav om dokumentasjon av reelt forbruk i forhold til beregnet forbruk. Det kan ofte være store avvik mellom beregnet levert energi og reel energibruk i bygg. Nybygg later til å ha et høyere forbruk enn beregningen indikerer, mens eksisterende bygg tendere mot langt lavere forbruk enn det som anslås i beregningene. Forslaget om å videreføre ordningen med mulighet for selvrapportering for boligeiere gir økt usikkerhet, der beregningsmetoden er svært forenklet med begrenset inndata. Det er derfor viktig at beregnet levert energi sammenlignes med faktisk levert energi til bygget. Her burde det også komme standardiseringer for hvordan målt forbruk skal innrapporteres.

Et prinsippforslag til hvordan en slik ordning kan gjennomføres, ble lagt frem under Energiteknisk konferanse i juni av Vegard Bjerkli fra Multiconsult Norge. Her foreslås innføring av et tallsystem som indikerer hvordan målt forbruk (korrigert for temperatur og lokasjon) samsvarer med beregningene lagt til grunn for angitt karakter. Dette vil gi økt innsikt, og vil være viktig for å oppnå de faktiske energibesparelsene som energimerkeordningen har til hensikt å stimulere til.

Konklusjon

Riksantikvaren ser det som svært positivt at ordningen nå blir mer relevant for eksisterende bygg. Vi ser imidlertid et potensial for ytterligere forbedringer, spesielt ved å øke belønningen for oppgraderinger av eksisterende bygningsmasse. Vi takker for den utsatte fristen, og ønsker samtidig å uttrykke vår interesse for videre involvering i dette arbeidet. Vi anmoder om å bli inkludert i fremtidige relevante høringer for å kunne bidra med våre perspektiver og sikre at kulturhistorisk viktige bygg også blir ivaretatt i prosessen.

Kilde:

Bjerkli, V. (2024, juni). *Webinar: Smart Energiopptimalisering*. Energiteknisk konferanse, Oslo. <https://www.youtube.com/watch?v=TFHlyfIOzZo>